

UNIVERSITATEA BABE -BOLYAI
CLUJ-NAPOCA
FACULTATEA DE STUDII EUROPENE

Educația multiculturală în județul Arad și formarea identităților etnice

TEZĂ DE DOCTORAT

Coordonator științific:
Prof. univ. Dr. Ioan Cuceu

Doctorand:
Andreia-Nicoleta Maxim

2012

Introducere

Perioada adolescenței este caracterizată prin manifestarea extremelor și încercarea de definire a sinelui. În același timp, se pune problema construirii identității, printre care a celei etnice și a celei culturale. Însă la această vârstă individul operează cu categorii abstracte, totale, cu valori care nu cunosc nuanțe. Pe de altă parte, însă, el dorește să corespundă cerințelor mediului atunci când este nevoie să se înființeze în imaginea de sine pozitivă. Acestea au fost premisele de la care am pornit conturarea ideii centrale a cercetării mele. Adolescența este o vârstă care m-a preocupat mereu și în momentul stabilirii temei ea a revenit în atenție. Încetul cu încetul, în urma unei importante discuții referitoare la proiectul meu de cercetare, a apărut interesul pentru stabilirea unei relații între adolescența – identitate etnică – colile cu predare în limbile minorităților din județul Arad – educația interculturală.

La ora actuală, se vorbește despre transformarea dinamică a identității etnice sub influența prefacerilor sociale care conduc la schimbarea valorilor și deconstruirea stereotipurilor. Tocmai în acest context doresc să prezint **obiectul** cercetării mele, și anume formarea identității etnice la adolescenții aparținând minorităților etnice, corelată cu autoidentificarea lingvistică și nuanțată de construcția identității religioase. **Ipotezele cercetării** au fost următoarele: formarea identității etnice a adolescenților aparținând grupurilor minoritare este influențată, în mare măsură, de limba de studiu (a majorității sau a minorității) susținând alegerea unei identități de către familie; identitatea lingvistică este o componentă importantă a identității etnice. Cercetările au dus la nuanțarea puternică a acestor ipoteze.

Aadar, m-am focalizat pe problema autoidentificării etnice în contextul social actual. Pe de altă parte, am fost interesat de rolul educației multi- și interculturale în asigurarea echilibrului între conservarea identității etnice și toleranță, în funcție de percepția majoritarilor/minoritarilor asupra acestui tip de educație și de punerea în practică a obiectivelor ei.

Aceasta este o problemă care a suscitat mereu interesul cercetătorilor, dacă este să avem în vedere numeroase studii apărute de-a lungul timpului. În aceste circumstanțe, se pune problema **noutății** aduse de cercetarea mea.

În primul rând, lucrarea are în vedere studierea a trei minorități etnice din județul Arad, și anume: maghiari, slovaci și germani. Le-am ales pe acestea datorită existenței

colilor cu predare în limbile acestor minorități pe teritoriul judeului. De asemenea, am selectat numai coli care aveau ciclul liceal unde puteam găsi categoria de vârstă vizată.

De obicei, cercetările se focalizează pe prezentarea unei singure minorități etnice, dar eu am dorit să realizez o imagine mult mai cuprinzătoare, apropiindu-mă de o viziune holistică prin adoptarea unei perspective comparative. În acest fel, se poate urmări procesualitatea identificării etnice simultan la trei minorități, reflectând fenomenul în complexitatea sa și atingând un grad mai mare de generalitate. Majoritatea teoriilor și studiilor realizate în domeniul formării identității etnice și lingvistice au în vedere minoritățile constituite din grupurile de imigranți și următoarele două generații, însă, în cazul minorităților etnice din România, apar unele modificări substanțiale. Astfel, unele dintre rezultatele mele aduc elemente contradictorii în raport cu cercetările existente, cum ar fi, de exemplu, că alegerea identității etnice în funcție de valorile majorității sau minorității careia îi aparține individul este anulată de autoidentificarea etnică a acestuia cu o etnie terțiar slab reprezentată în familie și nesusținută de identitatea lingvistică.

Având în vedere contextualizarea relației educație – autoidentificare etnică și lingvistică, am ales să aduc în prim plan și noua viziune asupra educației. Aceasta are menirea de a puncta legătura dintre cei doi termeni ai raportului în lumina schimbării și/sau a nuanțării concepției asupra valorilor pedagogice. În alt ordin de idei, s-a conturat necesitatea clarificării conceptelor de *educație multiculturală* și *educație interculturală* deoarece fiecare acoperă o altă realitate a dialogului dintre culturi. Am considerat că educație interculturală, care accentuează ideea existenței și a traiului *împreună cu celălalt*, spre deosebire de educația multiculturală, care este interesată de existența *alături de celălalt*, este realizabilă numai dacă în educație apare ca o constantă în alegerea autoidentificării etnice și lingvistice și acceptarea raportului real dintre educație și identitate etnică.

În al doilea rând, consider că **metodologia** utilizată este un element important în redarea unei noi perspective asupra modelării identității etnice. În principal am apelat la metode calitative, metoda focus grupului și a cercetării narative, susținute de date cantitative care au avut rolul de a mă pregăti pentru cercetarea propriu-zisă. Acest complex de metode nu este frecvent utilizat în studierea temei alese de mine.

Din punctul de vedere al valorii **aplicative**, rezultatele obținute ajută la stabilirea modalităților practice de dezvoltare a toleranței etnice. Adică, programele colare și strategiile educative existente, precum și cele ce urmează a fi elaborate, trebuie să fie ghidate de realitatea psihosocială actuală pentru a evita eșecul. De asemenea, consilierii colari pot utiliza în activitatea lor, în colile cu predare în limbile minorităților naționale, și nu numai,

aceste informații. Mai apoi, se pot realiza programe de formare continuă a cadrelor didactice care să valorifice aceste date. Și nu în ultimul rând, rezultatele pot fi folosite pentru formarea identității etnice pozitive și dezvoltarea dialogului intercultural.

Ar fi util reluarea acestei cercetări peste patru-cinci ani și realizarea unei analize comparative care să evidențieze elementele de continuitate, cele de discontinuitate surprinzând esența transformărilor în timp.

Planul lucrării

Lucrarea de față cuprinde opt capitole. În **Introducere** am prezentat tema și relevanța ei, precum și elementele de noutate aduse în cercetarea problemei formării identității etnice la vârsta adolescenței.

Capitolul I – **Trecutul și prezentul învățământului ardean sub semnul mono- și pluriculturalismului** – cuprinde în primul rând o prezentare sintetică a evoluției colilor ardene. Este împărțit în mai multe subcapitole, care urmăresc atât colile cu predare în limba română, cât și instituțiile colare cu predare în limbile minorităților naționale, cu accent pe învățământul liceal. În al doilea rând, am analizat materializarea obiectivelor educației multiculturale la nivelul județului Arad și am arătat modul în care realitatea prezentată la nivelul discursului este reflectată la nivel faptic.

Capitolul al II-lea – **Etnie și etnicitate** – se axează pe delimitări conceptuale, punând în discuție controversele legate de teorii ale etnicității, fără a epuiza problematica avută în vedere.

Capitolul al III-lea – **Problematica sinei, a identității și a stereotipurilor** – urmărește prezentarea conceptului de sine și analizarea proceselor de autoidentificare a individului. În construirea identității de sine există numeroase componente, dar pentru mine sunt importante: **Sinele și identitatea etnică, Identitatea lingvistică și Identitatea religioasă**. Am considerat că este relevant să aduc în discuție **Stereotipurile**, care au un rol de netăgduit în *formarea reprezentărilor despre sine și despre celălalt*.

Capitolul al IV-lea – **Adolescența** – pune în prim plan motivul pentru care am hotărât să îmi canalizez atenția asupra identității de sine la această vârstă. Este etapa în care ființa umană se „ia în posesie” și începe să conștientizeze rolurile și statuturile pe care le are.

Capitolul al V-lea – **Educația interculturală în context multicultural. Viziune antropologică asupra educației** – oferă o perspectivă antropologică asupra educației, implicit, a însemnătății ei în definitivarea sinei, dar și a cunoașterii și acceptării alterității.

Capitolul al VI-lea – **Metodologie** – este analiza și prezentarea detaliată a alegerii și aplicării metodelor, fără a uita de numeroasele întrebări care m-au însoțit mereu în derularea cercetării. Modul în care am ales să folosesc cantitativul în slujba calitativului.

Capitolul al VII-lea – **Interpretarea datelor. Sinteză** – prezintă rezultatele cercetării în legătură cu problema identității etnice, lingvistice și religioase, prin îmbinarea datelor

obinute din aplicarea celor trei metode de cercetare, îns cu accent pe interpretarea interviurilor.

La final, **anexele principale** sunt *Interviurile* – în care prezint cele 13 de interviuri transcrise integral, punctând i elementele esen iale ale pove ii vie ii informatorilor. Am anexat i fotografii cu institu ii colare ar dene care oglindesc îndelunga tradi ie a înv mântului pe aceste meleaguri; de asemenea, am prezentat proiectul folcloric „*S ne cunoa tem r d cinile*” derulat în jude ul Arad i care a pornit de la ideea c : *Folclorul este inima oric rei culturi, care cuprinde obiceiuri, tradi ii, datini p strate datorit continuit ii acestor «oameni aspri la vorb , dar dulci la gând»* (bunicii, *n.n.*); în plus, am considerat c sunt relevante i fotografii realizate la diverse manifest ri care au avut ca scop cunoa terea culturii tuturor grupurilor etnice din Arad, sau fotografii realizate la activit i extra- colare, care au avut ca obiectiv conservarea tradi iilor i dansurilor populare maghiare din zon .

O alt categorie de materiale este reprezentat de date obinute din aplicarea chestionarului standardizat i a metodei focus grupului. Am ales s prezint i ghidul de educa ie multicultural pe care l-am elaborat în cadrul unui proiect de cercetare sub egida CNCSIS.

I. Interpretare rezultatelor ob inute prin chestionare

Utilizarea metodelor elaborate de analiz statistic a permis analizarea diferen elor dintre sistemele de valori politice, sociale i civice. Modul în care sistemele de valori sunt structurate indic m sura în care opiniile tinerilor ar deni sunt compatibile cu valorile comune a teptate din partea membrilor Uniunii Europene. Aspectele vizate de chestionar au investigat: *Valorile democratice; Asocierea liber cu privire la societatea româneasc ; Toleran i multiculturalism; Nivel de informare mass-media; Cuno tin e despre cultura politic i Date personale.*

În ceea ce prive te diagnosticarea percep iei asupra valorilor europene i sociale ale tinerilor din ciclul superior al liceului s-a avut în aten ie i specificul vârstei lor i cuno tin ele pe care ei ar fi trebuit s le dobândeasc pân în acel moment. De asemenea, la această vârst îi formeaz identitatea i imaginea de sine. În acela i timp, se pune problema construirii identit ii, printre care i a celei etnice i a celei culturale. Îns , la această vârst , individul opereaz cu categorii abstracte, totale, cu valori care nu cunosc nuan ri. Pe de alt parte, insul dore te s corespund cerin elor mediului atunci când e nevoie s îi i între in imaginea

de sine pozitiv , s reduc disonan a cognitiv care apare între informa iile despre sine ob inute de la cei din jur (oglundire în ceilal i) i informa iile parvenite din autopercep ie.

Prima problem avut în vedere este cunoa terea valorilor democratice în rândul tinerilor. Pe de o parte, s-a constatat c sursele de informare sunt diverse (coala, mass-media, familia), iar pe de alt parte, s-a putut identifica faptul c subiec ii cunosc no iunile care se circumscriu în sfera cerin elor definirii personalit ii unui cet ean european. A adar, ei î i contureaz relativ clar specificul solidarit ii, asum rii responsabilit ii, particip rii sociale, grijii fa de semeni, toleran ei, libert ii de exprimare. Cu toate acestea, demersul de ierarhizare a acestor valori, în func ie de importan , denot câteva aspecte deloc de neglijat. O prim observa ie poate fi neglijarea particip rii sociale, situat în e alonul inferior, deci caracterizat ca lipsit de importan de c tre subiec i, ceea ce pune sub semnul întreb rii importan a maxim acordat grijii fa de semeni, care nu se poate în elege în afara implic rii la nivel social, prin voluntariat sau alte forme de participare social . Corelate cu importan a acordat solidarit ii umane i minimalizarea toleran ei, putem concluziona perceperea la nivel superficial a acestor valori democratice. Subiec ii „au auzit” de existen a acestor valori, percep importan a acordat de societate, cel pu in la nivel declarativ, îns con tiin a acestor copii nu este preg tit pentru asumarea deplin .

Primul set de cerin e ale chestionarului a eviden iat minimalizarea în rândul responden ilor a importan ei acordate toleran ei ca valoare definitorie a personalit ii umane, de i conceptul poate fi interpretat în sens larg, drept capacitatea de a-i accepta, a-i în elege i a rela iona cu ceilal i. Consider totu i c termenului i se d o interpretare gre it în rândul tinerilor, evident din necunoa terea suficient a sensurilor configurative: toleran a este perceput ca sl biciune, incapacitate de a te opune unui lucru. Acesta este unul dintre motivele pentru care „toleran a”, ca valoare democratic , se g se te printre cele mai pu in importante. Proasta percep ie, sau ignoran a asupra acestui aspect, este dovedit i de o alt parte a chestionarului care a vizat felul în care îi afecteaz prejudec ile în privin a unor aspecte ce corespund tipurilor de toleran legate de: na ionalitate, etnie, religie, cultur , politic , alte orient ri sexuale, rase. R spunsurile contradictorii dovedesc necunoa terea termenilor de prejudecat , stereotipie/ na ionalism i xenofobie.

Setul urm tor de întreb ri dovede te cunoa terea superficial a altor culturi, fie ele i conlocuitoare în spa iu cu cea româneasc . Astfel, pentru subiec ii de etnie român limba, cultura, practicile culturale, obiceiurile i tradi iile altor etnii nu prezint importan i nu le respect în mod deosebit. Fenomenul care se manifest cu siguran este indiferen a, dovedind

Înc odat c nu suntem preg ti i s tr im *împreun cu ceilal i*, ci, în cel mai bun caz, *al turi de ceilal i*.

Valorile democratice pe care ei le apreciaz : „egalitate, libertate – de exprimare, de alegere – devotament, dreptul la decizie f r a-i influen a pe al ii” ajung s fie în contradic ie cu valorile democratice pe care ei le adopt , de exemplu „dreptul de a- i impune propria p rere”. Pentru ei verbul „a impune” nu echivaleaz cu anularea dreptului celuilalt i în acest fel imaginea de sine pozitiv nu este perturbat . Astfel, fiecare item al interviului este luat separat de c tre ei f r a realiza o conexiune între ace tia.

II. Interpretare datelor ob inute prin discu ii în focus grup

Din prezentarea în paralel a itemilor din chestionarul standardizat i a celor din focus grup se poate observa c sunt acelea i. Am procedat astfel pentru a putea verifica printr-o metod calitativ informa iile primite prin cercetarea cantitativ . Astfel, se observ , spre exemplu, c la nivel declarativ ei se pronun în favoarea ideii de toleran , îns în urma analiz rii a „cum spun ceea ce spun” rezult c fie nu sunt st pâni pe no iunea de toleran , fie sunt intoleran i. Iar această contradic ie str bate întregul interviu al celor dou grupuri avute în vedere, i în cazul problemei toleran ei i intoleran ei, a prejudec ilor. Astfel, ei afirm c e important pentru ei toleran a etnic , spre exemplu, dar îi resping pe rromi pentru c îi privesc ca i grup pe baza stereotipiilor existente în comunitatea în care tr iesc, f r a face apel la experien a proprie. O alt situa ie care apare e aceea în care ei îi resping pe unguri, îns dând exemple din experien a personal acestea apar ca pretexte care s le sus in atitudinea format sub influen extern sau trecând sub t cere adev ratul motiv: „nu-mi plac ungurii c vorbesc tare în tramvai”, f r a aminti ce p rere are despre ceilal i care au aceea i atitudine în mijloacele de transport în comun i care apar în altei minorit i, ex. rromi (cei care pot fi recunoscu i dup portul lor specific i folosirea limbii romali).

Pendularea între toleran i intoleran nu este sesizat nici la nivel personal. Subiectul afirm c sufer din cauza intoleran ei „vorbesc altfel, sunt moldoveanc i unii m privesc cu re inere”, dar se dovede te la rândul lui intolerant: „nici în Biblie nu sunt accepta i homosexualii”, de i afirm c militeaz pentru toleran i eliminarea prejudec ilor. A adar, adoptarea unei atitudini tolerante este anulat de cantonarea în prejudec i.

Ceea ce am amintit în leg tur cu înt rirea imaginii de sine apare atunci când ei vin cu r spunsurile prefabricate, înv ate dar pe care în fapt nu le accept („Trebuie s î i iube ti aproapele”). În acest context, problema culturii proprii este i mai puternic aflat sub semnul

paradoxului și al contradicțiilor. Subiecții afirmă că este important să își respecte limba maternă, dar apoi resping această idee spunând că în U.E. ar trebui să se vorbească numai limba engleză. Devin însă nesiguri când se gândesc la locuitorii mediului rural, neștiind cum să interpreteze situația lor în cazul „europenizării”. De asemenea, ei sunt de acord că stilul de viață se împrumută, trebuie să învățăm unii de la alții – mă refer la etnie, naționalități – dar resping vehement un stil de viață care nu le convine. Pe acesta ajung să nici nu îl tolereze în preajmă: „Sigur nu o să vin arabii la noi cu batic pe cap... aici vorbim de maghiari, italieni, europeni”.

III. Interpretarea cercetării narative – interviul de tip „povestea vieții”

A. Interpretarea primară a interviurilor

O parte însemnată a demersului interpretativ este reprezentată de analiza interviurilor reflectată în paginile de gard prezentate în cele ce urmează. Narativele subiecților au fost transcrise și sunt parte a anexei prezentei lucrări. Paginile de gard sunt rezultatul studierii poveștilor de viață relatate de cei intervievați mergând pe două niveluri:

- Date obiective: obținute din interviul respectiv, precum și din discuțiile purtate cu cei din anturajul subiecților, în special profesori sau diriginți ai acestora;
- Date subiective (v. structura interviului și întrebările): obținute de la intervievați, reflectând opinia lor, și determinate de mine în urma analizării și interpretării interviului, oglindind părerea mea.

În urma analizei în funcție de *abordarea categoriilor de coninut (sau analiza de coninut)* s-a constatat că apar următoarele situații (se au în vedere numai subiecții care apar în minoritățile naționale sau provin din familii mixte) în ceea ce privește legătura dintre limba maternă – limba de studiu – identitatea etnică:

- Limba maternă este considerată un element ce asigură păstrarea identității etnice și este limbă de studiu;
- Limba maternă este considerată un element ce asigură păstrarea identității etnice și nu este limbă de studiu (se studiază în limba română);

- Limba de studiu (limba germană) nu este limba maternă /nu se folosește în mediul familial și nu este un element important în definirea identității etnice;
- Limba de studiu (limba slovacă) se folosește în mediul familial numai în legăturile cu părinții și nu este un element important în definirea identității etnice.

Atunci când identitatea lexicală este similită ca fiind o componentă importantă a definirii sinei și în puternică relație cu identitatea etnică, atunci apare interesul pentru prezervarea limbii materne, alta decât limba română.

O situație aparte este cea a bi- sau trilingvismului echilibrat care influențează și auto-identificarea etnică. Individul consideră fiecare limbă înșurubată, în mediul familial și/sau școlar, îl definește astfel cum se prezintă având o identitate etnică mixtă.

Aadar, în majoritatea cazurilor auto-afirmarea identității etnice este fundamentată pe identitatea lexicală, dar nu trebuie neglijată corespondența dintre expresia identitară și factorii socio-psihologici asociați limbii. Se observă relația dintre statutul etnolingvistic, expresia identitară, limba de școlarizare și factorii socio-psihologici ai comportamentului lingvistic. Astfel, alegerea limbii vorbite în familie, a limbii de studiu nu este legată numai de statutul etnolingvistic al subiecților.

B. Identitatea religioasă

Cealaltă direcție de interes este reprezentată de etică și religie, care au rolul de a exemplifica în fața tinerilor diferențele specifice care există între principiile care guvernează viața tuturor membrilor societății – principii pe care cu toții le putem înțelege, respecta – și unele doctrine respectabile – al căror mister este acceptat doar de unii membri ai societății ca valabil.

În urma interviului calitativ aplicând *perspectiva categoriilor de conținut* m-am concentrat, după cum am afirmat, pe credințele, valorile, obiceiurile și practicile religioase ale tinerilor și ale familiilor lor. Am determinat religia la care aderă la nivel declarativ, combinând-o cu interpretarea informațiilor obținute prin cercetarea narativă. Se observă categoria „indecis” care a rezultat datorită perioadei de căutare a unei dogme religioase care să corespundă valorilor morale pe care tinerii le consideră definitorii pentru ei. De asemenea, ei tind să dorească să se diferențieze de ceilalți pe baza indeciziei lor, așteptând să fie marginalizați.

Astfel, ies în evidență stereotipurile care funcționează: marginalizarea celor care nu aderă la un sistem religios sau aderă la un sistem religios minoritar supus prejudecăților. Am dorit să analizez și motivul pentru care se declară adepți ai unui cult religios. Am identificat două motive principale: convingerile religioase intrinseci și motivația extrinsecă bazată pe modelul familial (în special cel al bunicii). Aproximativ 50% dintre informatori încă nu și-au interiorizat valorile și credințele religioase, acestea apărând sub impactul influenței familiei și a dorinței de a-și păstra imaginea de sine pozitivă, evitând marginalizarea.

S-a constatat că tinerii sunt nesiguri în privința toleranței religioase și că activează o serie de stereotipuri și prejudecăți față de reprezentanții cultelor religioase minoritare, în mod special, neprotestante.

În general, omul modern pare să și fi pierdut axa valorilor, ceea ce duce la imposibilitatea ancorării într-un sistem valabil care să asigure salvarea din haosul existențial. De asemenea, la ora actuală se observă lipsa unui fundament transcendent în viața ființei umane. Din acest motiv nu mai putem vorbi despre o mare deosebire între omul religios și cel nereligios. În plus, mediul urban se caracterizează printr-o serioasă afectare a sensibilității omului contemporan. Drept urmare, religia are rolul de a preîntâmpina vidul, haosul existențial și, implicit, cel axiologic.

Acum în ceea ce privește educația religioasă aceasta se poate realiza în familie, biserică sau școală. Deși acest tip de educație nu este apanajul numai al colii, sau numai al bisericii. Aceasta deoarece pe lângă transmiterea dogmelor, educația religioasă duce la împlinirea culturii generale și la îmbogățirea cunoștințelor de istoria religiilor. Din cele afirmate anterior reiese clar necesitatea ca cei care realizează educația religioasă în școală să aibă cunoștințe de psihopedagogie deoarece lecția de religie din școală este percepută ca o predică.

Elementele ce configurează identitatea religioasă sunt prezente în mediul familial, fie ca prezență, fie ca absență. Tinerii și pun întrebări legate de sentimentul religios mai frecvent decât se focalizează pe identitatea lingvistică sau etnică, valabilă atât pentru majoritari, cât și pentru minoritari. Aceste interogații deseori vizează căutarea legăturii cu divinitatea în afara bisericii creștine care este respinsă pentru canoanele sale. Drept urmare, mulți dintre cei intervievați se declarau a fi într-o „perioadă de căutare și definire religioasă.” Dar nu trebuie negată existența unei categorii pentru care identitatea religioasă nu contează, iar relația cu divinitatea este lipsită de esență și importantă.

C. Identitatea etnic

Identitatea etnică a tinerilor aparținând minorităților etnice este construită prin raportarea la *alteritate*, prin identificarea atributelor care îi deosebesc de majoritari. Se constată o puternică legătură cu identitatea lingvistică deoarece limba română este considerată limbă ne-maternă, uneori dificil de înșuit. Din acest motiv, se evită relaționarea cu *celălalt*, vorbitor nativ de limbă română.

În analiza acestui nivel am optat pentru ***abordarea categoriilor de coninut***.

Între cei care de declară aparținând minorităților etnice există o categorie pentru care, în cele de urmă, autoidentificarea etnică nu este relevantă. De regulă, în familiile în care un părinte nu este prezent, real sau simbolic, în educarea copilului se constată că elementele constitutive ale identității etnice provin de la celălalt părinte. Se ajunge la extrem atunci când copilul ascunde părinților identitatea etnică pe care și-o asumă, se declară aparținând *majorității* și nu *minorității etnice* cum s-ar aștepta părinții. De asemenea, chiar familia încurajează noua generație în a alege identitatea etnică simbolică, integrarea în grupul majorității etnice. În aceste familii părinții fie nu consideră identitatea etnică importantă, fie nu arată interes pentru conservarea atributelor etnice și transmiterea lor generațiilor următoare. Pierderea major pe care o resimt este neînșuirea limbii unei minorități etnice, dar numai ca o lipsă în comunicarea interpersonală.

De altfel, tratând problema identității lingvistice și religioase se pun în evidență elemente definitorii ale identității etnice. Această afirmație se susține având în vedere și ***analiza formală a interviurilor***, pe care am folosit-o pentru a nuanța concluziile la care am ajuns pe baza analizei de coninut. Am selectat interviurile pe care le-am considerat importante din punctul de vedere al eantionului, cuprinzând subiecți din toate colile cuprinse în cercetare. De asemenea, am avut în atenție și apartenența etnică declarată, precum și familia de proveniență (monoetnică sau mixtă). În interviurile alese am urmărit elementele lingvistice care pot fi puse în legătură cu identitatea etnică.

O situație deosebită, care nu apare în literatura de specialitate, este reprezentată de autoidentificarea etnică în contradicție cu identitatea lingvistică, optând pentru o identitate simbolică bazată pe prestigiul stereotipic al etniei alese. Astfel, individul nu aderă la grupul majoritarilor, dar nici al minoritarilor, luați ca grup etnolingvistic. Subiectul alege să se autoidentifice cu o altă etnie minoritară, deși nu posedă codul lingvistic care ar contura identitatea lingvistică. Aadar, identitatea etnică poate fi ruptă simbolic de identitatea

lingvistic , atunci când actorul social pune în func iune mecanisme de autoidentificare bazate pe cre terea stimei de sine.

Tinerii maghiari i slovaci, pentru care identitatea etnic este relevant i constituie o component esen ial a identit ii de sine, cred c etnia este un dat, o mo tenire ce trebuie respectat i conservat . Pentru tinerii maghiari identitatea etnic i rolul ei sunt augmentate i de problema comunic rii în *limba majorit ii*. Nesiguran a determin aderarea puternic la grupul propriu.

În concluzie, studiul nu î i propune interpretarea exhaustiv a datelor, ci realizarea de conexiuni între informa iile culese prin metodele de cercetare amintite, toate reunite de un fir ro u, i anume construirea imaginii de sine.

BIBLIOGRAFIE

- Abrial, Stéphanie, *Les identités politiques des enfants de harkis*, Editura Harmattan, 2001.
- Albu, Gabriel, *Introducere într-o pedagogie a libertății. Despre libertatea copilului și autoritatea adultului*, Editura Polirom, Colecția Psihologie. Tiințele educației, Iași, 1998.
- Amselle, Jean-Loup, *L'ethnicité comme volonté de représentation : à propos des Peul du Wasolon*, CEA. 1987 (42)2: 465-489, http://www.webpulaaku.net/leyDe/wasolon/ethnicite_peul_wasolon.pdf.
- Atkinson, Robert, *Povestea vieții. Interviu*, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Bacal, Azril, *Ethnicity in the social sciences. A view and a review of the literature on ethnicity*, Reprint Papers in Ethnic Relations No.3, An earlier version of this paper was published in Research Reports from the Department of Sociology, Uppsala University, Vol. 1989: 1.
- Baganha, Maria I., Marques, José Carlos, Fonseca, Graça, *Is an ethclass emerging in Europe? The Portuguese case*, Lisabona, iulie 2000.
- Banduin, P., *Ethnographie en terrain socio-politique*, în revista Centrului de studii ale etnicității și migrațiilor, Universitatea Liege, no. 00/06, iunie 2006.
- Barth, Frederick, *Les groupes ethniques et leurs frontières*, în Philippe Poutignat, Jocelyne Streiff-Fénart, *Théories de l'ethnicité*, PUF, Paris, 1995. *L'identité pathane et sa préservation*", Labyrinthe, 7 | 2000, [En ligne], mis en ligne le 05 avril 2005. URL: <http://labyrinthe.revues.org/index504.html>. Consulté le 21 mars 2010.
- Barus-Michael, J.; Enriquez, E.; Levy, A., *Vocabulaire de psychosociologie, référence et positions*, Paris, Eres, 2002.
- Bayart, Jean-François, *De quel «legs colonial» parle-t-on?*, http://www.diplomatie.gouv.fr/fr/IMG/pdf/0901_Bayart-Bertrand-fr.rtf.pdf.

- Bârlogeanu, Lavinia, *Antropologie sub semnul valorii. Deschideri spre art i fenomenul educa iei*, Editura Trei, Bucure ti, 2002.
- Ben Jelloun, Tahar, *Rasismul pe în elesul copiilor*, Humanitas Educa ional, Bucure ti, 2005.
- Berman, Bruce J., *Ethnicity, patronage and the african state: the politics of uncivil nationalism*, African Affairs (1998), 97, 305-341.
- Bertossi, Christophe, *Dilemme de la citoyennete*, în revista *Centrului de studii ale etnicit ii i migra iilor*, Universitatea Liege, 18 apr.2002.
- Bleahu, Victor, *Monografia ora ului Lipova din jude ul Arad*, Editura Marineasa, Timi oara, 2001.
- Bosche, Marc, *Management interculturel et apprentissage de l'interculturalité*, <http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=RN0XqaQwiIC&oi=fnd&pg=PA9&dq=Management+interculturel+marc+bosche&ots=Des+préjugés+aux+stéréotypes>, <http://sites.google.com/site/articlesmarcbosche/despr%C3%A9jug%C3%A9sauxst%C3%A9r%C3%A9otypes>.
- Bouju, Jacky, *Usage et enjeux politique de l'identite ethnique*, în *Ethnologie comparees*, nr.5/2002, http://alor.univ_montp3fr/cerce/revue.htm.
- Bouju, Jacky, *Se dire dogon. Usages et enjeux politiques de l'identité ethnique*, *Ethnologies comparées*, No.5, automne 2002, p.2, <http://alor.univ-montp3.fr/cerce/revue.htm>.
- Bourdieu, Pierre, *Language and symbolic power*, Harvard University Press, 1991, p.221, <http://www.google.com/books?hl=ro&lr=&id=u2ZlGBiJntAC&oi=fnd&pg=PA220&dq=bourdieu+&ots=lk8u0LNApO&sig=HikS42rye4il2yYuJZBdjZ5UuBE#v=onepage&q=&f=false>.
- Bourhis, Richard Y., *Stereotipuri, discriminare i rela ii intergrupuri*, Editura Polirom, Ia i, 1997.
- Leyens, Jacques
Philippe (coord.),

- Bout de L'an, Francisc, *Le rapport des jeunes des quartiers dits sensibles à la politique. Le cas de l'Arlequin à la Villeneuve, Grenoble. Collaboration au rapport d'étude "Crise urbaine et citoyenneté"* (enquête CEVIPOF/Ministère de l'Intérieur), Paris: CEVIPOF, 2001.
- Bradley, Mark, *La transmission de l'identité religieuse dans un contexte d'immigration le cas de réfugiés tamouls indiens d'origine srilankaise à Montréal*, Université du Québec 2007, www.archipel.uqam.ca/933/1/M10163.pdf.
- Bursuc, Bogdana,
Petrovai, Domnica,
Ciohodaru, Elena,
Anca, Raluca,
Taru, Raluca,
Callovi, Giuseppe, *Fii europene: promovarea și susținerea egalității de gen! Ghid de educație civică pentru susținerea și promovarea egalității de anse pentru femei în România*, Centrul Parteneriat pentru Egalitate, 2004.
- L'Europeanisation des politiques migratoires de l'UE*, în revista *Centrul de studii ale etnicității și migrațiilor*, Universitatea Liege, 11 feb.2004.
- Cernat, Vasile, *Psihologia stereotipurilor*, Editura Polirom, Iași, 2005.
- Chiru, Mihaela, *Cu privire la coală. Ghid pentru profesori*, Centrul Educație 2000+, Editura Humanitas, 2003.
- Cioca, Mihaela, *Teoria alegerii raionale în viziunea lui Gary S. Becker, Jon Elster și James S. Coleman*, http://web.adatbank.transindex.ro/pdfdok/web2-3_05_Cioca.pdf.
- Citton, Yves, *Vers une Europe post-identitaire*, 15 octobre 2003, http://multitudes.samizdat.net/spip.php?page=imprimer&id_article=1173.
- Cosmovici, Andrei,
Iacob, Lumina,
(coord.),
Costa-Lascoux,
Jacqueline; Hily,
Marie-Antoinette;
Vermeș, Venevișe
(dir.), *Psihologie socială*, Editura Polirom, Iași, 1999.
- Pluralité des cultures et dynamiques identitaires*, Ethnologies comparées, <http://alor.univ-montp3.fr/cerce/revue.htm>.

- Cotoi, C. lin, *Primordialism cultural i geopolitic româneasc*, Editura Mica Valahie, Bucure ti, 2006.
- Courbage, Youssef, *Utilisation politique de l'analyse demographique des minorites*, INED, Paris, Congrès de l'IUSSP, Salvador, Bresil, 18-24 Août 2001, Session S35, La demographie et la politique, organisateur: Ahmed Bahri.
- Devereux, Georges; Loeb, Edwin M., *Acculturation antagoniste*, <http://www.jstor.org/discover/10.2307/2085878?uid=3738920&uid=2129&uid=2&uid=70&uid=4&sid=21100821662921>.
- Ditisheim, Mona, „Je fais deux vies”. *Migrations et adolescence. Regard*, nr.35/1995, www.unine.ch/sed.
- Doquet, Anne, *Les mises en scène de l'identité ethnique*, 2002, <http://alor.univ-montp3.fr/cerce/r5/a.d.htm>.
- Doron, Roland, *Dic ionar de psihologie*, Editura Humanitas, Bucure ti, 2006.
- Parot, Françoise, *Dic ionarul alterit ii i al rela iilor interculturale*, Editura Polirom, seria Sociologie.Antropologie, 2005.
- Ferreol, Gilles, *Minoritari, marginali, exclu i*, Editura Polirom, seria Psihologie. tiin ele educa iei, Ia i, 1996.
- Jucquois, Guy (coord.), *Off White: Readings on Race, Power, and Society*. New York: (1997) <http://edrev.asu.edu/reviews/rev76.htm>.
- Ferreol, Gilles, *Off White: Readings on Race, Power, and Society*. New York: (1997) <http://edrev.asu.edu/reviews/rev76.htm>.
- Neculau, Adrian (coord.), *Lumea Sofiei. Roman al istoriei filosofiei*, edi ia II, Editura Univers, Bucure ti, 2004.
- Gagne, Natacha, *Theorisation et importance du terrain en anthropologie. Etude de la construction des notions d'„identite” et de „mondialisation”*, în revista „Anthropologie et societes”, ISSN:1703-7921, nr.3/2001, vol.25.
- Gavreliuc, Alin, *De la rela iile interpersonale la comunicarea social . Psihologia social i stadiile progresive ale articul rii sinelui*, edi ia a II-a rev zut i ad ugit , Editura Polirom, 2006.

- Gavreliuc, Alin, *O c l torie al turi de „cel lalt”.Studii de psihologie social* , Editura Universit ii de Vest, Timi oara, 2002.
- Geffner, Otto; Stoica, Mario, *275 de ani de înv mânt în limba german în Aradul Nou. Liceul Teoretic German- 275 Jahre deutschsprachige Schule in Neuarad. Theoretisches Lyzeum „Adam Müller Guttenbrunn”*, edi ie bilingv , Arad, 2001.
- Geiser, Christian, *Approche theoretiques sur les conflits ethniques et les refugies*, comunicare, 19 nov.1998, http://www.paixbalkans.org/contributions/geiser-parant_bosnie.pdf.
- Gheorghii , Andrei, Rusalin, Raoul, *Identitate religioas i integrare social* , web.adatbank.transindex.ro/.../web6-7_09_GheorghitaRusalin.pdf.
- Gladney, Dru C., *Internal Colonialism and the Uyghur Nationality: Chinese Nationalism and its Subaltern Subjects, Cahiers d'Etudes sur la Méditerranée Orientale et le monde Turco-Iranien* [En ligne], 25 | 1998, mis en ligne le, consulté le 26 mai 2012. URL : <http://cemoti.revues.org/48>.
- Grunert, Marc, *Les lycees victimes du tout-democratique*, revista Le Quebecois Libres, no.94/2001, <http://www.quebecoislibre.org/011208-3.htm>.
- Gyémánt, Ladislau, *Înv mântul evreiesc din Transilvania. Perspectiv istoric* , <http://adatbank.transindex.ro/inchtm.php?kod=304>.
- Hein, George E., *Constructivist Learning Theory*, CECA (International Committee of Museum Educators) Conference, Jerusalem Israel, 15-22 October 1991 <http://www.exploratorium.edu/IFI/resources/constructivistlearning.html>.
- Herzog, Hanna, Mizrachi, Nissim, *Participatory Destigmatization Strategies among Palestinian Citizens of Israel, Ethiopian Jews and Mizrahi Jews*, http://blogs.sciences-po.fr/recherche-inegalites/files/2011/05/Mizrachi_Herzog_POLINE-2011.pdf.

- Horvát, István, *Sociologia rela iilor etnice*, Suport de curs, Universitatea „Babe - Bolyai”, Facultatea de Sociologie și Asistență Socială, 2009-2010, <http://anthropologie-interculturelle->.
- Huzarik, Pavel, *Condițiile încheierii convenției culturale româno-cehoslovace și urmările ei*, în volumul *Societate și cultură în România interbelică*, pp. 85-102, Editura Universității „Aurel Vlaicu”, Arad, 2004.
- Iluș, Petru, *Sinele și cunoașterea lui. Teme actuale de psihosociologie*, Editura Polirom, seria Sociologie. Antropologie, Iași, 2001.
- Valori, atitudini și comportamente sociale. Teme actuale de psihosociologie*, Editura Polirom, seria Sociologie. Antropologie, Iași, 2004.
- Isajiw, Wsevolod W., *Approaches to Ethnicity*, Paper presented at "Joint Canada-United States Conference on the Measurement of Ethnicity", Ottawa, Ontario, Canada, April 2, 1992. Published in *Challenges of Measuring an Ethnic World: Science, politics and reality: Proceedings of the Joint Canada-United States Conference on the Measurement of Ethnicity April 1-3, 1992*, Statistics Canada and U.S. Bureau of the Census, eds. Washington, D.C.: U.S. Government Printing Office; pp. 407-27, 1993.
- Joița, Elena, *Educația cognitivă. Fundamente metodologice*, Editura Polirom, Seria Collegium. *Teorii ale educației*, Iași, 2002.
- Kehrer, Károly, *Aradvármegye és Arad sz. kir. város népoktatásügye. 1885-1910*, Editura Rethy Lipót és fia, 1910.
- Kerzil, Jennifer, *L'éducation interculturelle en France : un ensemble de pratiques évolutives au service d'enjeux complexes*, Université de Picardie Jules Verne | Carrefours de l'éducation, 2002/2 – nr. 14, ISSN 1262-3490 | pp. 120-159, pp. 128-129, http://www.cairn.info/article.php?ID_REVUE=CDLE&ID_NUM_PUBLIE=CDLE_014&ID_ARTICLE=CDLE_014_0120.
- Kovacs, Geza, Roz, Alexandru, *Dicționarul istoric al localităților din județul Arad*, Editura Universității „Vasile Goldi” Arad, 1997.

- Krueger, Richard A.,
Casey, Marz Anne,
Lakatos, Otto,
Laupeze, Alex,
Le Coadic, Ronan (dir.),
Ledun, Marin,
Lieblich, Amia,
Tuval-Maschiach, Rivka,
Zilber, Tamar,
Lorcerie, Françoise,
Magyari-Vincze, Enikö,
Maleswska-Peyre, Hanna,
Man, Vasile; Mih ilescu,
Dumitru,
- Metoda focus grup. Ghid practic pentru cercetare aplicat* ,
Editura Polirom, Ia i, 2005.
- Arad története*, volumul I-II, Arad, 1881.
- Au coeur de la polémique ethnique*, în <http://www.ethno-web.com/articles.php?action=show&numart=46>, 24 mai 2005.
- Identités et société de Plougastel à Okinawa*, Rennes, Presses universitaires de Rennes, 2007,
<http://87.248.112.8/search/srpsache?ei=UTF8&p=Marco+Martiniello%2C+L%27ethnicit%C3%A9+dans+les+sciences+sociales+contemporaines&rd=r1&fr=ushmailn&u>.
- Katz et le modèle «dominant» des effets limites*, <http://commposite.org/index.php/revue/article/view/64/41>.
- Cercetarea narativ . Citire, analiz i interpretare*, Editura Polirom, Ia i, 2006.
- L'ecole et le defi ethnique*, Paris, 2006,
http://www.google.ro/books?hl=ro&lr=&id=nfKnJDGqj2wC&oi=fnd&pg=PA11&dq=Lorcerie,+F.,+L%E2%80%99ecole+et+le+defi+ethnique,&ots=DFVSma1Mxp&sig=wq9JKNjUxV146lhLMX_19NGDImQ&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false.
- Analiza antropologic a na ionalismelor est-europene*, tez de doctorat, Universitatea Babe -Bolyai, Cluj-Napoca, iunie 1997.
- L'identite comme strategie*, în *Pluralite des cultures et dynamiques identitaires*, 2000,
<http://ts29.free.fr/strategies%20identitaires.htm>.
- coli ar dene*, volumul II, Editura Guttenberg Univers, 2003.

- Manço, Altay,
Freyens, Fabienne, *Connaître, reconnaître et développer les ressources identitaires des jeunes filles issues de l'immigration musulmane : de la recherche à l'action scolaire préventive*, Revue des sciences de l'éducation, vol. 34, n° 2, 2008, p. 399-417,
<http://id.erudit.org/iderudit/019687ar>.
- Marcenac, Luc, Milon,
Alain, Saint-Michel,
Serge-Henri, *Strategii publicitare. De la studiul de marketing la alegerea diferitelor media*, Ed. Polirom, 2006.
- Martiniello, Marco, *Culturalisation des differences, differenciation des cultures dans la politique belge*, în Les Cahiers du CERI, nr.20/1998,
<http://www.peacecenter.sciences-po.fr/publica/cahiers/cahier20.pdf>.
- Matsanza, Aundu, *Taxinomie critique des paradigmes de l'ethnicité*,
<http://www.ethnonet-africa.org/pubs/papaundu.htm>, octombrie, 2003.
- Maxim, Andreia, *Adolescen a ca etap în formarea conștiinței de sine și a identității ei*, disertație de masterat/studii aprofundate, Universitatea Babe-Bolyai Cluj-Napoca, Facultatea de Științe Europene, iunie, 1998.
- Mbonabucya, Jean
Baptiste, *Ethnicite et conflit ethnique: approches theoriques en perspective de l'analyse du conflit des Rwandais*, Genève, Juillet 1998,
<http://www.grandslacs.net/doc/2508.pdf>.
- Mc.Quenn, Ronald A. ,
Knussen, Christina, *Metode de cercetare în științele sociale*, Institutul European, Iași, 2006.
- Mileti, Poglìa, *Theories de l'ethnicite*,
http://www.unifr.ch/socsem/cours/compte_rendu/Th%20E9ories%20ethnicit%20site.pdf, 2006.
- Moscovici, Serge,
(coord.), *Psihologia socială a relațiilor cu celălalt*, Editura Polirom, Iași, 1998.
- Mucchielli, Alex,
Neculau, Adrian
(coordonator), *Dictionar al metodelor calitative*, Editura Polirom, Iași, 2002.
Aspecte contemporane. Psihologie socială, Editura Polirom, 1996.

- Némethy, Károly, *Aradváros tanügyi története. Arad megye tanügyét tárgyaló függelékkel*, volumele I-II, Arad, 1890.
- Ouellet, Fernand, *L'éducation interculturelle et l'éducation à la citoyenneté. Quelques pistes pour s'orienter dans la diversité des conceptions*, VEI Enjeux, n° 129, juin 2002,
http://74.6.239.67/search/cache?ei=UTF8&p=%C3%A9ducation+interculturelle+effets+pervers&rd=r1&fr=ush_mailc&u=documentation.reseauenfance.com/IMG/pdf/0140_interculturel_et_education_citoyennete.pdf&w=education+interculturelle+effets+effet+pervers&d=RYSYr_EUT47&icp=1&.intl=fr&sig=TDA8.FhFbP_DnmV2T4YdbQ
- Pailot, Philippe, *La theorie de l'habitus de Pierre Bourdieu et la psychologie dynamique d'inspiration psyhanalytique: Quelles apports pour la theorie de la rationalite?*, URA CNRS 936, 2001,
<http://ww.strategie-aims.com/events/conferences/18-veme-conference-de-l-aims/communications/1147-la-theorie-de-l-habitus-de-pierre-bourdieu-et-la-psychologie-dynamique-d-inspiration-psychanalytique-quels-apports-pour-la-theorie-de-la-rationalite/download>.
- Patez, Fabrice, *Les relations communautaires ethnique selon Max Weber*, in Les Cahiers de CERIM, nr.2/1997, <http://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-00010214/en/>.
- Phinney, Jean S., Cantu, Cindy Lou, Kurtz, Cindy Lou,
Ethnic and American Identity as Predictors of Self-Esteem Among African American, Latino, and White Adolescents, in Journal of Youth and Adolescence, Vol. 26, No. 2, 1997, pp. 182-183.
- Phinney, Jean S.,
Ethnic Identity in Adolescents and Adults: Review of Research, in Psychological Bulletin, Vol. 108, No. 3, pp. 499-514, Copyright 1990 by the American Psychological Association, Inc.1990. Vol. 108, No. 3, 499-514, p. 502.
- Phinney, Jean S., Ong, Anthony D.,
Conceptualization and Measurement of Ethnic Identity: Current Status and Future Directions, Journal of Counseling Psychology Copyright 2007 by the American Psychological Association 2007, Vol. 54, No. 3, 271–281, p. 279.

- Pollini, Airton, *Ethnicité de la frontière chez Hérodote et dans le territoire de Poseidonia-Paestum: problèmes d' application d'un concept*, în ArqueoWeb (Madrid), Madrid, v. 5, n. 2 - 3, p. 1-10, 2003, <http://www.ucm.es/info/arqueoweb/pdf/5-2y5-3/pollini.pdf>.
- Popeang , Vasile, *Preparandia din Arad*, Bucure ti, 1964.
- G v nescu, E.,
îrcovnicu, V.,
Popeang , Vasile, *Aradul, centrul politic al luptei na ionale din perioada dualismului (1867-1918)*, Editura Facla, Timi oara, 1978.
- coala româneasc din p r ile Aradului în perioada 1867-1918, Comitetul de cultur i educa ie socialist al jude ului Arad*, Arad, 1976.
- Un secol de activitate colar româneasc în p r ile Aradului (1721-1821)*, Comitetul de cultur i educa ie socialist al jude ului Arad, Arad, 1974.
- coala românesc din p r ile Aradului la mijlocul secolului al XIX lea (1821-1867)*, Comitetul de cultur i educa ie socialist al jude ului Arad, Arad, 1979.
- Pourtau, Lionel, *Tribalisme, ethnisme et néotribalisme*, <http://www.ceaq-sorbonne.org/node.php?id=1046&elementid=712>, decembrie, 2000.
- Rea, Andrea, *Les jeunes d'origine immigrés: integres et discrimines*, în revista Centrului de studii ale etnicit ii i migra iilor, Universitatea Liege, mart.2002, <http://www.cedem.ulg.ac.be/wp-content/uploads/workingpaper/24.pdf>.
- Rocher, François, *Souveraineté et nationalisme ethnocentrique*, F: \ ETNIC \ nati _ roch _9510.htm.
- Rotaru, Traian, Ilu ,
Petru, *Ancheta sociologic i sondajul de opinie*, Editura Polirom, Ia i, 2001.
- Rouah-Danon, Hilda, *Le rôle de la violence identitaire dans le racism. Essai d'anthropologie sociale systémique*, cap. IV, 1998, [http:// www.afscet.asso. fr/ res Systemica / Violence04/danon.pdf](http://www.afscet.asso.fr/res/Systemica/Violence04/danon.pdf).

- Savater, Fernando, *Curajul de a educa*, Editura Arc, Chi in u, 1997.
- Schaub, Horst, Zenke, Karl G., *Dic ionar de pedagogie*, Colegium. tiin ele educa iei, Editura Polirom, 2001.
- Schiffman, Harold, *Language, Primordialism and Sentiment*, în *Languages of Sentiment: Cultural Constructions of Emotional Substrates*, John Benjamins Publishing Company, 1999.
- Schwartz, J., *A New Identity for Identity Research: Recommendations for Expanding and Refocusing the Identity Literature*, în *Journal of Adolescent Research*, Vol. 20 No. 3, May 2005 293-308.
- The Evolution of Eriksonian and Neo-Eriksonian Identity Theory and Research: A Review and Integration*, IDENTITY: AN INTERNATIONAL JOURNAL OF THEORY AND RESEARCH, 1(1), 7-58, Copyright © 2001 Lawrence Erlbaum Associates, Inc.
- Siebert, Horst, *Pedagogie constructivist* , Institutul European, Ia i, 2001.
- Silverman, David, *Interpretarea datelor calitative. Metode de analiz a comunic rii, textului i interac iunii*, Editura Polirom, seria Media, 2004.
- Interpretarea datelor calitative. Metode de analiz a comunic rii textului i interac iunii*, Editura Polirom, Ia i, 2004.
- Stan, Emil, *Pedagogie postmodern* , Institutul European, Ia i, 2004.
- St nculescu, Elena, *Stereotipurile de gen din perspectiva cognii sociale*, în *Rev. Psih.*, t. 55, nr. 3-4, pp. 213-226, Bucure ti, iulie-decembrie 2009.
- St nic -Maghi , *Istoria înv mântului românesc din Arad, 1918-1940*, Universitatea Bucure ti, Facultatea de Istorie, lucrare de licen , 1997.
- Ruxandra, *Arad sz. kir. város népoktatásügye és megye összes népoktatási intézeteinek névtára*, Kiadva az Aradvidéki tanító-egylet, Arad, 1879.
- Schiopu, Ursula, Verza, Emil, *Psihologia vârstelor. Ciclurile vie ii*, E.D.P., Bucure ti, 1995.
- Simandan, Matei, *Distinc iile conceptuale ale culturii*, în „Scientific and Technical Bulletin”, seria „Social and Humanistic sciences” (XI), 7.

- Teti, Andrea, Hynek, Nikola, *Saving Identity from Postmodernism? Disciplining Constructivism and Governing the „International”*, Institute of European Studies and International Relations Faculty of Social and Economic Sciences, Comenius University, Bratislava, 2007, pp.7-8, A Teti, N Hynek - 2007 - iesir.sk.
- Thériault, M. Joseph-Yvon, *Entre la nation et l'ethnie. Sociologie, société et communautés minoritaires francophones*, Département de sociologie, Université d'Ottawa, <http://pages.infinit.net/sociojmt>.
- Todor, Erika Maria, *Predarea-în viziunea limbii române ca ne-matern (O alternativă a lingvisticii aplicate)*, Editura Scientia, Cluj-Napoca, 2009. Lucrare susținută la conferința cu tema *O evaluare a politicilor de producere a bilingvismului*, organizată de Universitatea Sapiența și ISPMN, Miercurea Ciuc în 12-13.06.2008 și publicată în volumul conferinței apărut la Editura Institutului pentru studierea problemelor minorităților naționale, 2008.
- Trimble, Joseph E., Dickson, Ryan, *Ethnic Identity* în C. B. Fisher & Lerner, R. M. (Eds.; in press), *Applied developmental science: An encyclopedia of research, policies, and programs*. Thousand Oaks:Sage, p.5, <http://atgstg01.sagepub.com/cac6study/docs/Ethnic%20Identity.doc>.
- Troc, Gabriel, *Postmodernismul în antropologia culturală*, Editura Polirom, Iași, 2006.
- Waters, Mary C., *Optional ethnicities. For Whites only?*, în Margret L. Andersen, Patricia Hill Collins (coord.), *Race, class and gender: an anthology*, Ed. Wadsworth, 2000, <http://digilib.bc.edu/reserves/sw723/watersm723.pdf>.
- Weber, Max, *Wirtschaft und Gesellschaft - Grundriß der verstehenden Soziologie*, http://books.google.ro/books?id=RWK_6TKVENcC&printsec=frontcover&hl=ro&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false.
- Zamfir, Elena, *Cultura relațiilor interpersonale*, Editura politică, București, 1982.

- Zisulescu, S., *Adolescen a*, E.D.P., Bucure ti, 1968.
- ***, *Az Aradi Csiky Gergely iskolacsoport évkönyve. Az 1999-2000 iskolai évről*, Alma Mater Alapítvány, Arad, 2000.
- ***, *Az Aradi Csiky Gergely iskolacsoport évkönyve. Az 2000-2001iskolai évről*, Alma Mater Alapítvány, Arad, 2001.
- ***, *Az Aradi Csiky Gergely iskolacsoport évkönyve. Az 2001-2002 iskolai évről*, Alma Mater Alapítvány, Arad, 2002.
- ***, *Az Aradi Csiky Gergely iskolacsoport évkönyve. Az 2002/2003 - 2003/2004 iskolai évekről*, Alma Mater Alapítvány, Arad, 2004.
- ***, *Dimensiuni ale învântului minoritilor na ionale din România*, Edi ie jubiliar 1993-2003, Bucure ti, 2003.
- ***, *Emlékkönyv. Az Aradi magyar nyelvű oktatás 1919-1997*, Arad.
- ***, *Justi ie juvenil . Manual de educa ie extracurricular realizat cu sprijinul Centrului de Resurse Juridice*, 2000.
- ***, *Memorial. 50 de ani de învânt liceal cu limba de predare slovac din România- Pamătnica. 50 rokov slovenského stredného školstva v Rumunsku, edi ie bilingv* , Editura Societ ii Culturale i tiin ifice „Ivan Krasko”, N dlac, 1995.
- ***, *Minorité visible*, un article de Wikipédia, l'encyclopédie libre.
- ***, *Re eaua unit ilor cu predare în limbile minorit ilor na ionale în jude ul Arad*, Inspectoratul colar Jude ean Arad, 2003-2004.
- ***, *Situa ia învântului în limbile minorit ilor na ionale*, anul colar 2003-2004, Inspectoratul colar Jude ean Arad.
- ***, *Situa ia colar cu unit ile care pot avea catedre de specialit i în limbile minorit ilor na ionale*, Inspectoratul colar Jude ean Arad, 2003-2004.
- ***, *Szövétnek. Aradi kulturális szemle*, colectiona 2003-2004, Arad.

ARTICOLE

HotNews.ro,

Adunarea Ale ilor Locali din Secuime a votat oficializarea limbii maghiare în inutul Secuiesc. PCM (Partidul Civic Maghiar, n.n.) propune ca toate regiunile rii s aib autonomie teritorial din 13.03.2010,

<http://www.hotnews.ro/stiri-politic-7027299-adunarea-alesilor-locali-din-secuime-votat-oficializarea-limbii-maghiare-tinutul-secuiesc-pcm-propune-toate-regiunile-tarii-aiba-autonomie-teritoriala.htm>.

Marko Bela: Victor Ponta a luat o decizie iresponsabila, de atatare a unor sentimente antimaghiare din 20.03.2010,

<http://www.hotnews.ro/stiri-politic-7054033-marko-bela-victor-ponta-luat-decizie-iresponsabila-atatare-unor-sentimente-antimaghiare.htm>.

ziare.com,

Nu vrem sârm ghimpat între români i maghiari - Interviu cu pre edintele CNS (Consiliul Na ional Secuiesc, n.n.) din 19.03.2010, <http://www.ziare.com/actual/politica/03-19-2010/nu-vrem-sarma-ghimpata-intre-romani-si-maghiari-interviu-cu-presedintele-cns-1002978>.

Cristian Preda: „Asist m la peremizarea stângii” din 20.03.2010, <http://www.ziare.com/actual/politica/03-20-2010/cristian-preda-asistam-la-peremizarea-stangii-1003871>.

realitatea.net,

Românii nu vor ca maghiara s devin limb oficial în inutul Secuiesc din 20.03.2010, http://www.realitatea.net/romanii-nu-vor-ca-maghiara-sa-devina-limba-oficiala-in-tinutul-secuiesc_705536.html.

jurnalul.ro,

Ponta spune NU autonomiei pe criterii etnice din 20.03.2010, <http://www.jurnalul.ro/stire-politic/ponta-spune-nu-autonomiei-pe-criterii-etnice-539226.html>.

CUVINTE-CHEIE

- **Mono- i pluriculturalitate**
- **Identitate etnic**
- **Identitate lingvistic**
- **Identitate religioas**
- **Grup etnic**
- **Etnicitate**
- **Adolescen**
- **Educa ie intercultural /multicultural**
- **Interviul de tip „povestea vie ii”**
- **Chestionarul**
- **Metoda focus grupului**

CUPRINS

Introducere.....	7
Planul lucrării.....	10
Capitolul I	
Trecutul și prezentul învățământului ardean sub semnul mono- și pluriculturalismului.....	12
I. Puncte de reper.....	12
II. Trecutul.....	13
1. Liniile directoare ale învățământului românesc din Arad. Învățământul și problema formării cadrelor didactice văzute prin prisma conservării identității.....	13
2. Coli cu predare în limba maghiară – Colegiul „Csiky Gergely” Arad.....	19
3. Coli cu predare în limba germană - Liceul German „Adam Müller Guttenbrunn” din Aradul Nou.....	24
4. Coli cu predare în limba slovacă - Grupul școlar „Jozef Gregor Tajovský” Nădlac.....	27
5. Alte coli cu predare în limbile minorităților naționale.....	29
6. Învățământul ardean și figurile sale marcante.....	30
III. Prezentul.....	33
1. Delimitări conceptuale. Multicultural, intercultural, pluricultural.....	33
2. Analiza strategiilor de dezvoltare culturală și educațională în domeniul multiculturalității/interculturalității la nivel național și județean.....	38
Capitolul al II-lea	
Etnie, etnicitate, grup etnic.....	48
I. Etnie, etnicitate, grup etnic – delimitări conceptuale.....	48
II. Teorii ale etnicității – taxonomia lui Matsanza; clasificarea lui Martiniello și Poutignat/ Streiff-Fenart.....	51
1. Teoria naturalistă.....	52
A. Naturaliști puri.....	53
B. Naturaliști-culturaliști.....	54
2. Teoria socială.....	57

A1. Paradigma culturalist	58
B1. Paradigma raionalist	58
A2. Abordarea substanțialist	62
B2. Abordările non-substanțialiste.....	65
C2. Abordări de inspirație marxist	68
CAPITOLUL al III-lea	
Problematica sinelui, a identității și a stereotipurilor.....	70
I. Sinele. Delimitări conceptuale.....	70
II. Identitatea etnică. Delimitări conceptuale.....	72
III. Identitatea lingvistic	76
IV. Identitatea religioasă	77
V. Stereotipurile.....	78
Capitolul al IV-lea	
Adolescența.....	83
I. Adolescența - rolul esențial în formarea identității.....	83
II. Adolescența sub semnul căutării identității.....	84
III. Adolescența și problema identității.....	86
Capitolul al V-lea	
Educația interculturală /multiculturală	88
I. Educația interculturală în context multicultural. Viziune antropologică asupra educației.....	88
II. Direcția postmodernă în educație și problematica multiculturalității / interculturalității.....	90
III. Paradigma constructivistă în educație și problematica multiculturalității / interculturalității.....	96
Capitolul al VI-lea	
Metodologie.....	98
I. Studiarea identității etnice și lingvistice la adolescenți privit prin prisma complexității metodologiei cercetării.....	98
II. Chestionarul.....	99
III. Metoda focus grupului.....	100
IV. Interviuul de tip „povestea vieții”.....	102
V. Varianta constructivistă a tipului interviului.....	104

VI. Stabilirea e antionului i recrutarea informatorilor.....	105
VII. Interpretarea interviurilor în literatura de specialitate.....	108
Capitolul al VII-lea	
Interpretarea cercet rii.....	110
I. Interpretare rezultatelor ob inute prin chestionare.....	110
II. Interpretare datelor ob inute prin discu ii în focus grup.....	112
III. Interpretarea cercet rii narative – interviul de tip „povestea vie ii”.....	113
A. Interpretarea primar a interviurilor.....	113
B. Identitatea lexical	167
C. Identitatea religioas	168
D. Identitatea etnic	168
Bibliografie	173
Anex 1.....	188
Focus grup 1.....	188
Focus grup 2.....	197
Anexa 2.....	203
Anexa 3.....	218
Anexa 4.....	228
Anexa 5.....	229
Anexa 6.....	230
Anexa 7 – Aradul spa iu multicultural.....	234
Anexa 8 – Ghid metodologic de educa ie multicultural	241
Anexa 9 – Transcrierea interviurilor.....	285